

De rol van voorkennis bij tekstbegrip

1 januari 1996

Auteur: Korrie van Helvert

Volume: 27

Nummer: 6

Pagina's: 335-340

Documenten

- [moer_jrg27_054.pdf](#)

leesvaardigheid korrie van helvert geen onderwerpsgebied de rol van voorkennis bij gemiste kans tekstbegrip dit verhaal kan niet meer worden dan een in haar advies teld de vakontwikkelgroep nederlands achteraf een stukje geschiedschrijfs voor om bij het onderdele leesvaardigheid ving een reconstructie van motieven en een breed onderwerpsgebied centraal te stellen in het argumenten die binnen de voc nederlands voor examensjaar op het examen moesten de eerste geleid hebben in het advies examenproefringen dan tenminste een tekst krijgen voor de grammatika voor havo en vwo bij het onderlegd die betrekking had op dat onderwerpgebied dele leesvaardigheid het voorsel te lanceren het voorsel zo seld de vakontwikkelgroep zou om in het voorexamenjaar een onderwerpshet mogelijk maken de opdracht en op het examen gebied centraal vast te stellen en waarop ten een relatief grote re diepgang te geven daarnaast minste een van de teksten binnen het centraal was het een belangrijke tegemoetkoming aan met eindexamenbetrekkingsheft de realiteit nam allochtone onderinstructoren van vandaag is dat de staatssecretaris in haar brief aan de tweede kamer dd 10 juni de staatssecretaris heeft het voorsel intussen ondubbelzinnig stelt bezinnig afgewezen waarom in dit nummer dan bij leesvaardigheid wordt niet van te voren een toehet deze polemie omdat de theemare dat vond onderwerpsgebied aangewezen in het hogere onderdat de discussie over het onderwerpsgebied vragen wijs is juist te veris dat de student teksten van opriep die ook van belang blijven na een politieke niveau over onbekende onderwerpe kan lezen besissing wat houdt het begrip leesvaardigheid dat moet in het centrale worden getoetst precies is wat is de relatie ervan met voorkennis het zal niet meevallen om teksten van een cultureel referentiekader wat is een eerlijke niveau over onbekende onderwerpen te toetsing van leesvaardigheid als het gaat om van selecteren maar nu lees ik de teksten natuurlijk huis uit niet nederlandsstalige leerlingen te letterlijk teksten gaan altijd over min of meer vragen komen in onderstaande polemie aan met bekende on-

derwerp en maar dat min of de orde ko rri e van helve rt lid van de vakont m e er moet willekeu ri g blijven onz e aan wikke lg ro ep ned e rlands e n d oce nt taal e n min stormende stud ente n in hbo of wo mo ete n de rh ede n aa n de kub pleit v oo r h e t o nde rwe rp s t e kst e n van niv e au kunne n lez e n o ver ie de r ge- bied alex van de ke rkh of vakmed ewe rke r onderwerp natuurlijk vind en u en ik dat ne de rlands bij de be drijfsgroep examen s van het ook de voorste ll en van de v o c bieden ook cito ple it tege n beide aut e urs h e bben onafhan ruim de mogeli- jkheid le e rlingen van het k elijk van elkaar geschre ve n de re dac ti e h eeft h en havo en vwo een wi ll ekeu ri ge tek s t van gevraagd k o rt op elkaars pl eidoo ien te reage re n die niveau voor te l eggen d e ke rn v an h e t reac ties vindt u bij de artik e le n nieuwe voorstel was juis t we will en meer het gaat bij leesvaardigh e id niet over het leze n van teksten maar over het b egrijp e n van teksten in een sa- menvatting van alle advie z en in bijlage i van bove ngenoemde b ri e f 1996 6 mo- er 335 leesvaa rd i gh ei d van mevrouw netelenbos merkt een ijveri ge reden e rin- gen e n correct g e bruik van argum e ntati e ambt enaar bij het vak nederlands op wijze n h et relat e ren van algem ee n aanvaard e in afwijking van de ee rd ere b edoe ling wo rdt in logische ope raties aan tek stinterne kenme rk en h e t pro- gramma weinig aandac ht b es t eed aan de het optimaal uitvoeren van deze taal- hande alge m ene vaardigh eid van h et arg um e n tere n de lingen met betrekk- ing tot een willekeu ri ge nadru k lig t s terk op ee n disc iplinair taalkundige tekst vooronderstelt een bred e r re ferentieka b enade ring van tek ste n als vorm ee rde r dan op d er en bredere kennis over de c ontext waar b eg rip voo r d e in- houd van ee n teks t bij leesbaar binnen deze teks t geplaatst mo et worden om dig h eid ligt du s de na druk ee rder op v e rklare n zo tot een k ri tische en objec tieve beschou dan op begrijp e n van de te ks t wing te kunnen komen van de tek- stkwaliteit h et l ez e n van advies examenprogramma s is ee n argumentati ev e t e kst over d e s chadelijk blijkba a r niet eenvoudig en dan wil er wel h e id van ro- ken g eschreven door de pr een s wat mis gaan het le zen van ambtelijke afdeling van philip morris wordt anders bena s amenvattingen is dat al evenmin en daarom d e rd dan een tekst ges chrev e n door een b egrijp ik deze opmerking niet zo goed vooraans taand longkankerspecialist wanne e r zonder over te gaan tot ex- ege se a ll ereerst in een tekst over de toename van het v e rkeere en korte be s chrijving van de moti even en allee n in wordt geg a an op he t e conomi sch argu- menten die binn en de v oc ee n rol b elang van vervoer en m et geen woord sp eeld en bij de totstandkoming van he t advies wordt ger ept over milieu effec t en en toena met betrekking tot h e t examen leesvaardig me van het aantal onge- vallen kan gesteld h eid wor d en dat die tekst ten opzi chte van het onderwerp als geh eel eenzijdig i s wann e er het a dvie s van de vog nederlands in een tekst ge s teld wordt d at oude ren m eer pr oblemen ond ervinden m e t hun gezond als al- gemene doel s telling voor le e sv aardig h e id e n dat du s ouderen meer ziektev- erzeke heid formuleert de v o c rings premie moeten gaan b etalen is dat geen d e lee rling kan v e rschille nde soo rt en niet fi c tio logis c he gevolgtrekking maar ee n politieke n e le te k s te n analy sere n en inte rprete ren subdome in k e uze kortom teksten b e oordelen op 1 beoo rd e le n s u b do m e in 2 en sa m e nvatte n wezenlijke inhoudelijke a spe cten zoals aan s ubdo m ein 3 vaardbaarheid voll

edigheid en controleer de vaardigheden opgesomd onder subbaarheid is alleen mogelijk wanneer de lezer domein is zijn te kenschetsen als typisch een specifiek referentiekader heeft van waar te kstverklarende activiteiten de ambtenaar uit hij of zij de tekst beoordeelt dit geldt met van de samenvatting is mogelijk hier blijven name voor de eers te eindterm binnen het tekst en het gaat hier om het h e rkennen subdomein beoordeelen de voc heeft deze van tekst structurele elementen zoals cohesie eindterm zo opgenomen omdat zij van me hierarchische propositionele structuur expliciet is dat leering en van het xvo en vwo ciet e versus impliciete verwijzingen dit alles in staat moet en zijn tot kritische tekstbeopzins niveau microalinea niveau meso of schouwing en niet alleen tot het reproducen globaal tekstniveau macroren van propositionele inhoud en van teksten de vaardigheden zoals opgesomd onder de tweede de eindterm binne het subdomein in subdomein 2 gaan duidelijker dieper en refere beoordelen verwijst expliciet naar algemeen expliciet aan tekst elementen aanvaarde argumentatiewijzen die de leerling de leerling kan een onderdeel geven over de moet toepassen bij het beoordelen van de aanvaardbaarheid van eerst rekte gegevens op grond geldigheid van de in de tekst verwoorde van conssistentie tekstinterne volledigheid tekstbetekenis relaties en implicaties ook deze externe contextuele leerbaarheids tekstexterne en relevante vaardigheid wordt door de voc als essentieel vantegegeven sover de bron te kstexterne beschoofd voor examenkandidaten van het en verder xvo en vwo de leerling kan een onderdeel geven over de het maken van een samenvatting in subaanvaardbaarheid van mening en argumenten op domein 3 wordt door de voc zowel voor grond van benodigde onderstellingen geldigheid van havo als vwo leerlingen als een belangrijke 336 moer 1996 6 leesvaardigheid eindterm gezien hetgeen op geen noemenswaardig zal de keuze voor een waardige weers tand is gestuit bepaald onderwerp hooguit een toevoellig effect hebben op de prestaties van een enkele op beide eindtermen in het subdomein examenkandidaat een ander verhaal wordt beoordelen is inhoudelijk alleen positief het wanneer we kunnen spreken over groepsge reageerd in de veldraadpleging en ze zijn gebonden verschillen in voorkennis waar als zodanig ge handhaafd in het voorstel aan binnen ook attitudes ten opzichte van de tweede kamer als logische consequentie onderwerp vallen met betrekking tot speci van de eerste eindterm waarin tekstinterne en fieke onderwerpen bekend is in dit verband tekstexterne elementen bepalend kunnen zijn het seks effect bij taaltaken teksten die voor de prestatie van de leering zag de voc over uit gesproken mannelijke onderwerpen het formule ren van tenminste een onderhandelen zoals auto s techniek en voetbal en werpsgebied waaruit teksten op dit diepreleid en tot een systeematisch prestatie effect niveau bevestigd zouden kunnen worden bias datzelfde effect is herhaaldelijk en deze keuze is breed bereikt overtuigend aangetoond in talloze studies met betrekking tot cultuurgebonden voorwaar om een onderwerp gebied kennis op het begrip van cultuurspecifieke teksten voor Nederlanders bij voorbeeld droop een van de veelvuldig onderzochte en in dit verhoeven 1995 Gerrits ma 1987 hac verband relevante aspecten van tekstbegrip is qu e bord 1989 kortom daar

waar teksten de rol van voorkennis over het onderwerp echt moeten worden begrepen en er dus van een tekst bij de toetsandkomst van een beroep wordt gedaan op cultuurtekstbegrip specifiek voorkennis en daar waar het voor in hoofdstuk 6 wordt een in reële termen de lezer van groot belang is de tekst te geformuleerd twee landen tweesectoren algemeen begrepen moet er nadrukkelijk voor gewaakt evenwichtsmodel als in strumment van de analyse worden dat er groepspecifiek bias optreedt gehanteerd dit model wordt gekennmerkt door natuurlijk zullen leerlingen altijd uiteenwerpende substitueerbaarheid van binnen en buitenlandse presentaties leveren maar die verschillenlandse financiële activiteiten optimaal in presentaties moeten terug te voeren zijn liessere economische subjectieve eindige levensop verschillen in de beheersing van in de intertemporele budgetrestricties voor de overheid en eindtermen geformuleerde vaardigheden en de partitculiere sector kapitaalaccumulatie de dyniet op buiten het onderwijs aanbod zelf lig namek van de lopende rekening en een flexibele gende aspecten wisselkoers van tuijl 1993 voorkennis beoelikt hier niet alleen in begrijpt u wel ongetwijfeld zijn vrijwel cognitieve zin de aanwezige schemata alle morfemen en lexemen in deze tekst u scripts en de regelijke in de hoofden van de beke nd maar begrijpt u waar het over gaat leringen maar onlosmakelijk d aaraan verofs terker nog kunt u de aanvaardbaarheid bonden ook in talige zin omvan gen variatie van de verstrekte gegevens beoorde len zoals van de woordenschat meerdan welk taal wij leerlingen vragen te doen aspect ook is omvanging en aard van de woord tijdens het lezen van iedere tekst hoe de nschat een directe afspiegeling van taalcon eenvoudig of complex ook wordt een be tact en taalaanbod in tegenstelling tot meer roepge daan op onze voorkennis de materiegelgestuurde en op analogie en regelmatig wari nde voorkennis in zeer brede zinheid gebas eerde taalaspect en regelmatig zowel talig als cognitief van de lezer aansluit wordt de steeds weer empirische bevestigde bij de tekst bepaalt mede de mate en kwali uitspraak dat allochtone leerlingen een geriniteit van tekstbegrip sin ger 1990 boonman ger en mindere gevarieerde woordenschat in 1992 de glopper 1996 met een dergelijke het nederlands hebben meijers 1993 dan algemene psycholinguïstische uitspraak kun hun nederlandstalige klasgenoten als meden we in het onderwijs natuurlijk niet oorzaak gezien voor hun achterblijvend zoveel de individuele variatie in voorkennis schoolsucces dit duidt erop dat deze groep en woordkennis is nu eenmaal een geg evenleringen gemiddeld minder dan neder 1996 6 moer 337 leesvaardigheid landstalige leerlingen een woordvoorraad en ben de uitgevers geen moeite mee niet om de logische samenhang daartussen in de buien verarming teweeg te brengen saai steeds tenschoolse werkelijkheid opbouwen vooral hetzelfde eenzijdig dit hangt immers af van met betrekking tot algemene niet specifiek de wijze waarop de docent creatief in staat is schoolgebonden onderwerp en uitkranten en algemeen onderwerp in een veelheid van tijdschriften actualiteitenprogramma s etc aspecten aan de orde te laten komen in zijn of tera juist uit die domeinen zijn traditioneel haar onderwijs en wat is er overri gens verarde leesteksten op het examen afkomstig mend aan wanneer le-

ling en uiteenlopende of elkaar aanvullende dan wel tegensprekende conclusie is dan ook dat groepen leerlingen en de teksten van niveau leraren lezen over een en niet alleen allichtoneleerlingen zowel algemeen maatschappelijk thema zoals armoede door hun specifieke culturele en maatschappelijke of gezondheidszorg in plaats van een pelijke orientatie als hun niet uitsluitend baaierd aan teksten over van alles en nog wat standaardnederlands buitenschools taalcontact mogelijk als groep niet in een gelijkwaardig waarom dan wel om voor ten minste een digitaalpositieve verkeren met betrekking tot van de laatste teksten in het eindexamen te voorkennis over algemeen maatschappelijke kunnen vooronderstellen dat alle leerling en inhoudsdom en in en dus met betrekking tot een algemeen voorkennis hebben opgebouwd het kunnen tonen van de in eindterm 1 van over het onderwerp met de daarbij behorende inhoudsgebied beoordeelen geformuleerde de globale woordenschat en cognitieve schervaardigheden hier ligt de kern van de argumenten om vervolgens voor alle groepen metatatie binnen de vorderingsnederlands voor leerlingen eindelijk te kunnen toetsen of zij in het aanwijzen van een inhoudsgebied niet staat met behulp van deze tekstexterne omdat met name allichtoneleerlingen zonder informatie een gegeven tekst kritisch te beoordelen deze onderwerporientatie niet aan de einddelen exameneisen leesvaardigheid zouden kunnen achter de realiteit heeft alle argumenten ingevolden helaas zijn zij nog altijd sterk onderhaald en de geldigheid en zinvolheid van de vertegenwoordigd in het havo en vwo eindtermen staat of valt er niet mee wel naar eindexamen maar daar ligt geheel wat mijn idee de kwaliteit van de toetsing ervan daarenteelerproceessen aantonen grondslagen een voorstel zoals gedaan door de vorderingsnederlands kan en wil daar geen bepaalde factor in zijn niet om de vrijheid van hoe had het kunnen zijn in de hele discussie onderwijs aan te tasten omdat de onderwerover het idee van de onderwerpsgebieden van een dermate algemene karakter heeft naar mijn mening de vaagheid van de ten zijn dat er vanuit alle confessionele omschrijving ervan een niet geringe rol stromingen zeker teksten van niveau over gespeeld als lid van de vorderingsnederlands dit verschenen zijn niet om de eindexamen aan en in het licht van de volgende ronde commissie nederlands extra werk te verhoelange zullen deze eindtermen leven een schaffen door hen originele teksten over het korte toelichting om als toetje van de onderwerp te laten produceren of vertalen zware maaltijd zowel de zinvolheid als haalwaanzoals een van de bezwaarden opmerikbaarheid van het benoemen van een onder het zou wel eens kunnen gebeuren dat werpsgebied te illustreren doctory uit xjui stekst a uit tijdschrift zoals gezegd zullen de onderwerpen alge heeft behandeld in de klas en de eindexamen een van aard moeten zijn ruimte moeten commissie op hetzelfde idee was gekomen laten voor een multiculturele benadering alle niet om de uitgevers in de problemen te groeppen leerlingen aanspreken en zo breed brengen die de buialzaagen hangen en zijn dat het selecteren van leuke en interessante n ieder jaar met een nieuw boek te samen tekst en van niveau voor de docent of moeten komen voor aardrijkskunde en geode uitgever of het citeo eerde een luxeprosciedenis is al jaren sprake van jaarlijks bleem vormt dan

een belasting los van deze wisselende examenonderwerpen en daar heb inhoudelijke criteria zouden de onderwerpen 338 moet 1996 6 de esvaardigheid een veelheid aan dimensies moeten herber alex van der kerkhof gen die een brede oriëntatie op het onder reactie werp mogelijk maken korrie van he lvert he eft g elijk de een voorbeeld discussie over de vaststelling van een onderwerp s gebied bij het onder de el ge zondheid ziekte le es vaardigheid Nederland s haven sociale dimensies versillen in vivo is mosterd na de maaltijd jamm er ge zondheid en leven s verwachting en is dat wel uit haar bes chouwing is een sociale stratificatie belang van sociale aant al verduidelijking en te halen bij netwerken familie vrienden bij bepaalde onderdelen van de voorstellen thuis hulp sport blees sure s van de vakontwikkelgroep die in de historisch dimensies grote uitvindingen teksten van het advies ze ker niet hadde n in de gezondheid s zorg ziektes vroeger miss taan of de beleids discussies met deze en nu verduidelijking en tot wezenlijk andere politieke dimensies thuiszorgbel en id eigen uitkomst en zouden hebben gele id valt bijdra ge chronisch ziekten alcohol drugs echter te bezien een aantal organisatoren tabak rishेतoetst ech nisch en onder wij s kun j uridisch dimensies wetgeving dige bezwaren blijft immers onverlet gezondheidszorg privacy bescherming patiënten schadelijke bijmedicatie korrie van helvert sprekt in het ver foute n band van beo rdel en bijna st eeds over een economisch dimensies werkg el egenheid verdieping maar in feit e gaat het in de zorgsector kosten gezondheids zorg benadering van de vakontwikkelgroep schaalvergroting om een verbre ding aan de vaardigheid psychologische dimensies verwerking van in het anal yseren en interpreteren wordt het gegeven dat je ongen eeslijk ziekte vaardigheid in het beoordelen van de bent psychosomatische klachten aanvaardbaarheid van zeker te kstgege mo re le ethische dimensies grenzen aan de vers toegevoegd ofschoon de va kontgezondheids zorg wac htlij st en moe der wikk elgro ep niet prec ies heeft duidelijk worden als je sSENT ge maakt wat we onder een oord eel moe na tuurweten schappelijke dimensies te vers taan is door de vakontwikkel populair wetenschappelijke artikelen over groe p wel duidelijk gemaakt dat het hier huidig onderzo ek in medische argum entatie v aardigheid en betrefte t is wetenschap h eel goe d mo gelijk d eze argumentatieve cult ure le dimensies literaire teksten films vaardigheid en waa rond er de vaardigheid ton eel over gezondheid ziekte in het beoordelen te toetse n op een interculturele interra t i o va le dimensies op e xam en zonder dat de l e rling zich bijna alle bovenge noemde terrein en zijn noodzakelijk er wij s heeft moe ten verdie interculturele international en in een onderwerp sge bide indien ver gelijkingen mog elijk l e rlinge n op basis van een herzien le er plan voldoende argumentatieve ook voor de volgende onderwerpen zijn de vaardigheden en beschikken moet en zij op gemiddelde dimensies zonder al te veel fantasie het exa men in staat zijn te oordelen over in te vullen armoede democratie arbeid consistentie controleerbaarheid ge ldigheid van onderwijs communicatie familie milieu een reden en correct gebruik van argumentatiewijzen en op grond van kort om voldoende stof tot lezen lijkt mij door het

lezen van een aantal niet-fictieve teksten gegeven is of op grond van de tekst en rondom de zelfde breedte maat een op het examen versprekt contextschappelijk onderwerp leren leerlingensysteem te bijvoorbeeld bestaande uit een tekst die matisch uit een nlopende teksten vanuit een in een pol-emisch verband staat met de breed-referentiekader te benaderen en onder 1996 6 moet 339 leesvaardigheidlingte relatieve hierna wordt naar mijn hoofdtekst met het vervallen van het meningshet leessonderwijs niet verengd vaststellen van een onderwerpsgebied maar juist verbreeden verdiept heeft dus niet de vaardigheid in het beoordeelen te vervallen en en is er ten literatuur opzicht van de bestaande traditie hoedana ook geene sprake van verschraving bonmancondertwisinginstuderen en lezen maar van een verrijking van de vakin in verhoeven red handboek lezen houdoverigen zal het beoorden van schrijfdidactiek functionele geleerde in basis teksten op basis van teksten en informatie voor te zetten onderwijs anderszels met de wet en de volop aan de orde zijn bij bijvoorbeeld 1992 blz 215 233 beelden het verzaamen van materiaal voor de leerplaan invloed van achter een profielwerkstuk dus van een grondkennis op te kst begrip in een eerste en tweede beproefde onderwijsskundi ge aandacht taalonderzoek project kunt en de publiek voor de ze vaardigheid hoeft geen sprake te zijn te zijn geritma h moeijkheden bij de lezende voor kennis van de leerling in problemen korrie van helverste te te rechte dat van tekstbegrip bij al lochten leerlingen en schere bij de toets in g nadrukkelijk voor de slo 1987 blz 59 66 gewaakt moet worden dat er groepspeelplek de lezen gebaat bij stimulerende giefke bias optreedt die niet is te erug te intellektuele vaardigheden over het verband voeren op verscheiden in de behoevers in gtu sse n lezen wete n en de nken in didaktiek van de in de indt erm en ge formulere de januari 1996 blz zori vaardigheid en het voorbeeld dat zij geeft h acquibord h tekstbegrip van turkse en van een voor niet economisch gesc hool nede rland se leerlinge n in het voor te zetten onderwijs den ontoegankelijke teksten van tuijldordrecht foris publ 1989 meijers gwoorden schatbeheersing a an het 1993 zo u dan ook nooit dooreen examen constructie groep nede rland sal seind van het voortgezet onderwijsin v te kst worden aangeboden en is daa rom geude ns ryme na ns red het schoolvak wel su gges tie f maar we ini gill u stratief nede rlands in het secunda ir voor te zetten onderwijs de exa me n constructie groep en streven er e nsc he de vn los lo 1993 blz 210 222 immers na ar voorkennis neutral e singe r m psychology of language an introductie op gave n te cons true ren en waken voor t ion to sentence and disco urne processe hillsdale het aanbieden van teksten met een te njerlbaum 1990 grote specifieke cultuur gebondenheid tuijm van essays on nte rdepende n t m acro a n d d e c o n s t a t e r i n g v a n k o m e v a n h e l v e r t m e s o e c o n o m i c s t i l b u r g p r o e f s c h r i f t k u b 1 9 9 3 d a t a l l o c h t o n e l e e r l i n g e n g e m i d d e l d m i n d e r d a n n e d e r l a n d s t a l i g e l e e r l i n g e n e e n w o o r d v o o r r a a d e n d e l o g i s c h e s a m e n h a n g d a a r t u s s e n i n d e b u i t e n s c h o o l s e w e r k e l i j k h e i d o p b o u w e n z o u e r n i e t t o e m o e t e n l e i d e n d a t h e t s c h o o l g e b o n d e n k a r a k t e r v a n l e e s v a a r d i g h e i d d o o r d e v a s t s t e l l i n g v a n e e n b e p e r k e n d o n d e r w e

rp sgebi ed juis t wordt ve rster kt h e t gaat e r imm ers om dat d e l ee rlin ge n
zo go ed mo ge lijk w orde n vo o rb e re id op d e vo lle br ee dte v an h e t ma at
sc happ elijke le v en e n daarbij in het onde rwij s uitge ru st word e n me t ke nni
s e n vaardighed en di e ni e t ge bond e n zijn aan ee n sp ecifi e k ond erw erp
340 moer 1996 6